

VOLUHAR – GOSPODARSKO POMEMBEN ŠKODLJIVEC V KMETIJSTVU

Voluhar, z latinskim imenom *Arvicola terrestris* je majhen sesalec, ki povzroča kmetovalcem in vrtničarjem mnogo jeze in sivih las, pa tudi veliko škode. Sodi med najhujše škodljivce v vrtovih, sadovnjakih, vinogradih, zlasti še v mladih nasadih in drevesnicah. Pri mladih drevesih obje vse stranske korenine, debelejšje korenine in koreninski vrat pa obžre do lesa.

Voluhar ima zavaljeno telo, kratko glavo s skritimi ušesi in kožuh rjavkaste barve, po trebuhu je malo svetlejši. V zgornji in spodnji čeljusti ima po dva rahlo upognjena zoba glodača, ki sta brez korenin in nenehno rasteta. Glodalci si ta dva zoba nenehno brusijo tako, da z njima glodajo. V dolžino meri voluhar 12 do 19 centimetrov, rep pa ima dolg približno za polovico dolžine telesa. Je izrazit rastlinojed in živi pretežno v tleh, kjer si naredi cel sistem rovov v globini 10 do 30 cm. Nekateri rovi gredo tudi globlje, več kot meter v globino. Rovi so na prerezu ovalni in merijo 5 do 7 cm, medtem ko so rovi krta okrogli in imajo premer 5 cm. Nariti kupčki zemlje so pri voluharju ob rovu, pri krtu nad rovom. V sistemu rovov je tudi razširjen rov, kjer ima shrambo in tam hrani travne bilke in drugo rastlinsko hrano. Drug razširjen rov mu služi za gnezdo. Samica koti 3 do 6 krat na leto po 4 do 6 mladičev. Najraje živi na travnikih in pašnikih, v vrtovih, na ozarrah med njivami, seveda pa tudi v nasadih, posebno še tam, kjer tal ne obdelujejo, ampak mulčijo ali zastirajo. Na terasah ima varno pribežališče v brežinah.

Voluhar *Arvicola terrestris* (Foto: Thinkstock)

Napada vse vrste sadnih dreves, še posebej ima rad jablane, prav posebno vegetativne podlage. Pri hruškah ima raje semenjake kot kutino. Pogosto napada tudi češnje in višnje, v terasnih vinogradih pa tudi vinsko trto. Sicer se rad hrani s krompirjem, korenjem, zeleno, peso ter drugimi korenovkami, tekneto mu tudi solata in detelja. V jeseni do nastopa mraza rad pride na površje, da si nabere zalogo hrane. Na površju se voluhar tudi pari. Posebno rad se naseli na malo težjih in vlažnih tleh ter ob potokih, medtem ko je na lažjih in peščenih tleh redek.

Poznamo več načinov zatiranja in preganjanja voluharja. Eden od načinov zatiranja je lov s pastmi, ki zahteva kar nekaj prakse in vztrajnosti. Pri nas največ uporabljamo tako imenovane »žirovske« pasti. Vse pasti so pravzaprav jeklene klešče na pero. Pred pričetkom dela je treba ugotoviti, kateri rovi so naseljeni. Rove odkopljemo in zaznamujemo, čez dobre pol ure pa vse odprtine znova pregledamo. Ker voluhar ne mara prepaha v rovih, odprtine kaj kmalu zadela z zemljo. Naseljeni so torej le tisti rovi, katere je voluhar zadelal. Klešče pasti razpremo z vložkom in past nastavimo v naseljen rov ter pritrdimo s paličico, rov pa polovično zadelamo. Voluhar vložek odrine, klešče pa ga stisnejo. Zelo pomembno je, da vse omenjene postopke opravimo z rokavicami, da ne puščamo za sabo nobenega vonja, sicer se voluhar izmika nastavljenim vabam in pastem.

Precej učinkovit način zatiranja voluharja, posebno v mladih sadovnjakih je, da v tla zakopljemo vedro in ga do dveh tretjin napolnimo z vodo. Da odteče odvečna deževnica naredimo 5 do 10 cm pod robom vedra več luknjic. Voluharja voda privlači, pade vanjo in se utopi.

Tudi rastlini, kot na primer cesarski tulipan in križnolistni mleček, imata smrdeč vonj in s svojo prisotnostjo odvrata voluharja. Iz kilograma bezgovih listov in desetih litrov vode lahko naredimo zeliščno prevrelko - kar pomeni, da bezgove liste namočimo v vodi, posodo zapremo in damo na toplo. Tekočino večkrat premešamo in s tem dodamo potreben kisik. Ob razpadanju rastlinskih delov se tekočina prične peniti, zavre, od tod tudi ime prevrelka. Po določenem času se tekočina preneha peniti. Takrat jo precedimo in uporabimo. Nerazredčeno jo vlivamo v naseljene rove voluharja in ga na ta način preženemo.

V zadnjem času je na trgu in v uporabi tudi veliko naprav, vse te voluharja preganjajo, a ne uničijo. To so različne vetrnice, zvočni odganjalci, poševno napol zakopane steklenice in podobno. Vsem je skupno, da oddajajo poseben zvok, ki moti voluharja in se zato umakne v mirnejša področja. Mlada drevesa pred voluharjem najbolje zaščitimo tako, da jih posadimo v goste žične mreže ali košare. Te po nekaj letih propadejo, korenine pa se lahko nemoteno razvijajo.

Voluhar je manj nevaren, če tla redno obdelujemo, saj ga z obdelavo nenehno preganjamo. Zato odsvetujemo, da bi tam, kjer imamo probleme z voluharjem, v jeseni okoli mladih dreves na debelo dodajali hlevski gnoj ali pokošeno travo, saj bi s tem voluharju pripravili mirno, varno in toplo zavetje. Bolje je, da sadovnjake redno mulčimo ali kosimo, 50 do 80 cm široke pasove v vrsti ali okoli dreves pa večkrat okopljemo ali poškrpimo z ustreznim herbicidom.

Posebno skrb moramo posvetiti tudi naravnim sovražnikom voluharja. Tu so nam v veliko pomoč naše pridne mačke. Poleg njih so tu še ptice ujede, ježi, podlasice, goži in kune. Za te živali postavimo posebne drogove ali pripravimo kupe lesa ali kamenja, da se bodo lahko naselile v naše vrtove, travnike, sadovnjake, parke in nam pomagale v boju z voluharjem.

Žal dandanes še ne poznamo učinkovitega načina za zatiranje tega nadležnega škodljivca. Obstaja sicer več načinov, vendar nobeden ni povsem zanesljiv, kljub temu, da vsak od njih zahteva precej časa in potrpljenja. Zadovoljiv uspeh je mogoče doseči le z uporabo več načinov zatiranja hkrati. Za voluharja velja splošno pravilo, da ga nikoli ne smemo pustiti pri miru.

Silvo Žveplan, univ. dipl. inž. kmetijstva,
Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, Oddelek za varstvo rastlin